

5. Aumayr-Pintar C., Cerf C., Surdykowska B. Annual review of working life 2018, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, 59 p.
6. More than 1m UK workers denied legal holiday pay – analysis. URL: <https://www.theguardian.com/business/2019/sep/16/more-than-1m-uk-workers-denied-legal-holiday-pay-analysis>
7. Non-standard forms of employment. Report for discussion at the Meeting of Experts on Non-Standard Forms of Employment (Geneva, 16–19 February 2015). International Labour Office, Conditions of Work and Equality Department, Geneva, 63 p.

Ключові слова: форми зайнятості, нестандартні форми зайнятості.

Ключевые слова: формы занятости, нестандартные формы занятости.

Key words: forms of employment, non-standard forms of employment.

ШАБАНОВ РОМАН ІВАНОВИЧ

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І. Процевського,
доктор юридичних наук, професор*

СУДДЯ ЯК СУБ'ЄКТ ТРУДОВОГО ПРАВА

Під суб'єктом права розуміються фізична або юридична особа, що володіють здатністю здійснювати суб'єктивні права та нести юридичні обов'язки. Це особи, що володіють правосуб'єктністю, які можуть бути носіями прав і обов'язків, брати участь у правовідносинах. Трудове право, як і будь-яка інша галузь права, має своє коло суб'єктів, а сфера дії цієї галузі права охоплює неймовірно широкий масив професій та спеціальностей (від робітничих до державницьких), однією з яких є професія судді. Водночас у науці адміністративного права наявні позиції, що передбачають включення унормування праці суддів у сферу дії адміністративно-правового регулювання [1; 2]. Видається, що головною помилкою тих, хто розглядає необхідність унормування праці суддів у межах адміністративно-правового регулювання, є цілковите отождення понять «судова влада» (як гілка влади), «суд» (як державний орган), «суддя» (як найманий працівник), насправді об'єднаних виключно єдиною місією здійснення правосуддя.

Судова влада як гілка влади розглядається передусім у межах конституційного права, яке й визнає її самостійність серед інших гілок державної влади. Судова влада є специфічною гілкою державної влади, призначенням якої є розв'язання правових конфліктів та здійснення судового контролю. Суб'єктом здійснення судової влади є суд. З позицій адміністративного права термін «суд» означає особливий державний орган, уповноважений за встановленою законодавством процедурою вирішувати правові конфлікти та здійснювати судовий контроль. Судова влада належить лише судам в особі суддів, які безпосередньо й

здійснюють правосуддя у судах. Судді наділені виключним правом реалізовувати судову владу, вирішувати правові конфлікти, що виникають у суспільстві, та вони виконують свої обов'язки на професійній основі. Саме у цьому розумінні суддя є працівником. В.В. Кузьменко підкреслює, що «суддя в силу специфіки своєї діяльності наділяється особливими привілеями, правами та повноваженнями у порівнянні з будь-якими іншими громадянами, які вступають у відносини найманої праці» [3, с. 3]. Правосуддя у цьому аспекті є діяльністю (себто працею, пов'язаною з виконанням трудової функції) судді, у ході здійснення якої відбувається законне та справедливе вирішення правового конфлікту. Себто суддя є найманим працівником, до трудової функції якого входить вирішення правових конфліктів та здійснення судового контролю відповідно до встановленої законодавством процедури.

Отже, категорії «судова влада», «судовий орган (суд)» та «суддя» є взаємопов'язаними, але не тотожними. Кожне з означених явищ підпадає під сферу дії певної галузі права (конституційного, адміністративного, трудового) й саме таким чином і може забезпечуватися системність у здійсненні правосуддя. У даному випадку відбувається дедуктивний рух від загального до конкретного, коли абстрактна ідея судової влади, її інституційне втілення у вигляді системи судових органів доходить до реальної людини, її свідомості, навичок та здібностей. Такою особою є суддя, який, ґрунтуючись на конституційних принципах та адміністративно-правовому механізмі, відповідно до встановленої процедури вирішує долю правового конфлікту – по суті долю реальної людини, яка звернулася за захистом своїх прав та інтересів, а також долю суспільства, зацікавленого у підтриманні законності та правопорядку. Робить це суддя від імені держави, яка надала йому такі повноваження, та на основі правового зв'язку із судом, державним органом, який він представляє. Цей зв'язок є трудовим, оснований на вільному волевиявленні особи зайняти відповідну судейську посаду та відповідності вимогам до цієї посади.

Відповідно праця судді унормовується особливим чином завдяки механізму єдності та диференціації у правовому регулюванні праці. Необхідність диференціації у регулюванні праці суддів обумовлена, насамперед, особливим значенням та характером такої праці, що полягає у виконанні трудової функції, яка передбачає безпосереднє здійснення правосуддя від імені держави. Прослідкувати диференційований підхід до правового регулювання праці суддів можна і у положеннях Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [4]. У цьому Законі знайшли відображення такі норми-пільги, норми-вилучення та норми-приспосовування, характерні для професії судді: 1) норми-пільги: «Суддям виплачується щомісячна доплата за вислугу років у розмірі: за наявності стажу роботи більше 3 років – 15 відсотків, більше 5 років – 20 відсотків, більше 10 років – 30 відсотків, більше 15 років – 40 відсотків, більше 20 років – 50 відсотків, більше 25 років – 60 відсотків, більше 30 років – 70 відсотків, більше 35 років – 80 відсотків посадового окладу» (ч. 5 ст. 135 Закону); 2) норми-вилучення: «Суддя не може поєднувати свою діяльність із підприємницькою, адвокатською діяльністю, обійма-

ти будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу (крім викладацької, наукової чи творчої), а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку» (ч. 2 ст. 54 Закону); 3) норми пристосування: «Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з таких підстав: умисне або внаслідок недбалості; незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору; порушення засад гласності і відкритості судового процесу; порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу; порушення правил щодо відводу (самовідводу)» (ч. 1 ст. 106 Закону). Як бачимо, хоча і Закон у цілому регулює адміністративно-правові відносини, пов'язані із організацією та функціонуванням судової системи, у ньому суттєву частину норм займають трудові правові норми, спрямовані на унормування праці суддів.

Таким чином, судді є суб'єктами трудового права, виходячи із таких обставин: по-перше, потрібно розрізняти поняття «судова влада» (як гілка влади), «суд» (як державний орган), «суддя» (як найманий працівник). У цьому сенсі суддя є найманим працівником, до трудової функції якого входить вирішення правових конфліктів та здійснення судового контролю відповідно до встановленої законодавством процедури; по-друге, наявність спеціальних норм унормування праці суддів ґрунтується на притаманному трудовому праву методі єдності і диференціації у правовому регулюванні праці. Необхідність диференціації у регулюванні праці суддів обумовлена насамперед особливим значенням та характером їх праці, що полягає у виконанні трудової функції, яка передбачає безпосереднє здійснення правосуддя від імені держави.

Список використаної літератури:

1. Іванищук А.А. Адміністративно-правове забезпечення судової влади в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 466 с.
2. Орловська І.Г. Адміністративно-правовий статус суддів, прокурорів, адвокатів та нотаріусів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2013. Вип. 22. Ч. I. Т. 2. С. 205-208.
3. Кузьменко В.В. Юридична відповідальність суддів за порушення законодавства про працю: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Севе́родоне́цьк, 2017. 192 с.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *Голос України*. 2016. № 132-133.

Ключові слова: трудове право, суб'єкт права, суддя, працівник, єдність, диференціація.

Ключевые слова: трудовое право, субъект права, судья, работник, единство, дифференциация.

Key words: labor law, subject of law, judge, employee, unity, differentiation.